

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:

Дарья Дезомбре

ПОРТРЕТ МЕРТВОЙ НАТУРЩИЦЫ

Copyright © Daria Desombre, 2014

Translation Copyright © 2026 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-06286-1

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Darja Dezombre

Portret mrtve & devojke

Prevela Ana Cvetanović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2026.

„Boje se mešaju, pretvaraju u vino
i ono se peni na mojim platnima.“

Mark Šagal, *Moj život*

„Ja sam potpuno normalan. Nenormalan je onaj ko ne razume moje slikarstvo, onaj ko ne voli Velaskeza, onaj kome nije zanimljivo koliko je sati na mojim razlivenim časovnicima – oni, zapravo, pokazuju tačno vreme.“

Salvador Dali

ON

„Devojko, znate li da imate veoma nežan profil?“

„Šta?“ Devojka se okrenula, a on je uzdahnuo. Lep je bio samo profil. I to je više ličilo na koketnog Fragonara*, nego na ono što mu je sada trebalo za rad. Mada...

„Veoma lepe crte“, reče on, gledajući u prostodušne oči uokvirene sedefastoplavom bojom. „Nežna koža, nema razloga da koristite ru-menilo, u vašim godinama to nije potrebno.“

Devojka od iznenađenja razvuče usne, lepljive od sjaja boje jagode, u osmeh. On se osmehnuo. Ovoj deci iz provincije normalan jezik zvuči kao marsovski. Držeći se za rukohvat u trolejbusu, malo se odmakao kako bi je sagledao celu: od kratkih nožica i niske zadnjice do ravnih grudi, utegnutih u jeftinu kopiju *vanderbra*. Koga ona pokušava da prevari?

„Jel' vi to flertujete sa mnom?“, upita devojka gordo, dok joj se u glasu čula nada. Muškarac je izgledao poprilično impozantno. *Ugladen*, pomislila je, spustivši pogled na kravatu neutralne boje i okovratnik evidentno kvalitetnog odela, koji se nazirao ispod kaputa.

„Ne“, osmehnu se muškarac. „Ja sam slikar, znate, čisti esteta. Dopao mi se vaš profil.“ Spustio je pogled na njene ruke. Devojka s očiglednim ponosom promrda prstima sa izlivenim noktima. On se u

* Žan-Onore Fragonar (1732–1806) bio je francuski slikar epohe rokoka. Poznat je po laganim, razigranim i senzualnim prizorima aristokratskog života. (Prim. prev.)

sebi zgrozi: ti izliveni nokti sa sitnim cvetićima na svakom prstu za njega su predstavljali najviši stepen vulgarnosti i neurednosti. Ali same ruke bile su lepe – ukoliko se sa njih sastruže ta ružnoća. Izuzetno proporcionalne, sa lepim zglobovima. Potpuno u njegovom stilu.

„Da li biste hteli da vas naslikam?“, upita on, iako je unapred znao odgovor.

„Besplatno?“ Ona liznu crvenkasti masni sjaj sa usana.

„Tako je.“

„A jel’ treba da se skidam?“

On se osmehnu – kakvo preduzimljivo stvorenje. Uostalom, šta drugo očekivati s takvim životom?

„A ti bi to želela?“, odgovori on pitanjem na pitanje.

Bilo ga je baš briga za njene želje. Ali mu je postalo interesantno.

Devojka se osvrnu oko sebe da proverí da ostali putnici ne čuju njihov razgovor: po podne je obično bilo malo ljudi. Blago se zacrveneši, ona klimnu glavom: „Pa, ako treba, što da ne. Mogu.“

„A šta će ti reći roditelji?“

„Ma“, mahnu ona rukom, „roditelji su u Vladimiru. Ja ovde sama iznajmljujem stan.“ Ponosno je slegnula ramenima. „U Južnom Tušinu. Priznajem, bez linoleuma i bez tuša. Ali nije bitno. Tople vode ima, zar ne?“

„Ima“, potvrdi on. Njegov stan imao je tri kupatila: jedno za goste (retke, ali za svaki slučaj – nasledio je od oca određenu gadljivost), zatim – jedno sa tušem od pet metara i još jedno sa panoramskim prozorom i velikom kadom – nije to bio nikakav otmeni džakuzi – standardnom, ovalnom.

„Ovde sam našla pristojan posao“, devojka nije mogla da se zaustavi, a on se pomerao čas levo, čas desno, kako bi shvatio da li liči. „Radim u butiku. S procentom od prodaje.“ Ona se nasmeši pomalo

zbunjeno i njemu odjednom postade jasno da očigledno postoji sličnost. „Ali i roditelji, naravno, pomažu.“

„Bravo“, on neumesno reče i izvadi telefon iz džepa. Bacio je pogled dole, na njene noge. E dođavola! Jeftine čizme, koje je izjela so, izgledale su kao vojničke. Ma zašto se priroda podsmeva? Koji ona to broj nosi? Četrdeset?

„Mamine su“, prošaputa devojka, sva se zacrvenevši. „Zašto da prljam dobru obuću dok idem kroz naš kraj! A za posao imam cipele.“ I ona kao pripremljena otvori prostranu torbu od veštačke kože.

On s olakšanjem uzdahnu: „Izdiktiraj mi broj.“

Devojka mu je dala broj telefona i čak je pogledala na ekran kako bi se uverila da je sve dobro zabeležio.

„Pozvaću te“, reče na kraju.

„Važi!“ Pratila ga je pogledom, a kada je već silazio sa poslednjeg stepenika, doviknu: „Samo nemoj da zaboraviš!“

ANDREJ

Stajao je ispred Mašinog kreveta i gledao kako diše dok spava: lagano, gotovo neprimetno. Ruke s kratkim noktima bile su sakrivene ispod jastuka. Tanki plavičasti kapci blago su podrhtavali. Šta sanja? Mračni podrum u Podmoskovlju? Druga iz detinjstva, koji je izgoreo u požaru? Andrej snažno protrlja čelo, razmrsi kosu na potiljku: šta sad da radi s njom! Kako da je izvuče iz te bezizlazne situacije, u koju je sama sebe uvukla? Jadna pametna devojka. Isuviše pametna devojka.

Maša je bila u bolnici od trenutka kada su uhvatili manijaka. Mašinog manijaka. Ona ga je tražila od svoje dvanaeste godine, ceo život i sva stečena znanja posvetivši toj potrazi. Isprva je tražila ubicu svog oca. Zatim – ubicu svojih najboljih prijatelja i očuha. I tek je pred kraj shvatila da je ta ubistva zapravo počinio – jedan isti čovek. Član porodice: i za Mašu, i za njenu majku*. I evo prošle su već tri nedelje, a Andrej nije video poboljšanje. To ga je ozbiljno plašilo. Da li je moguće da je u Maši nešto pregorelo, da se nešto slomilo? I to zauvek?

Andrej je progutao knedlu u grlu i namestio prekrivač – s njim je sve bilo u redu, ali je hteo da učini još nešto pored tog glupavog

* Događaji opisani u romanu *Mašin greh*, D. Dezombre. (Prim. prev.)

voća na stolu koje ona nije jela, knjiga koje nije čitala, filmova (samo komedija!) koje nije gledala.

„Biće ona dobro.“ Na vratima je stajala drugarica Mašine mame Natalije, koja ih je obe držala na svojoj klinici. U njihovoj porodici sada su bile samo njih dve. „Uskoro ćemo ih pustiti kući.“

„Kuće i zidovi leče“, bolno se nasmeši Andrej.

„Nisam sigurna“, ne osmehnuvši se zauzvrat, načas se zamislila Natalijina drugarica. „Ali вреди pokušati. Naravno, poslaću ih na terapiju. Natalija mora da se vrati na posao – to ju je i prvi put, s Fjodorom, spasio.“

„A Maša?“, upita Andrej, zadržavši dah.

„Maša će malo biti kod kuće, obavljaće kućne poslove, spremaće majci večeru. Vama, ako imate sreće, doručak“, ona se lukavo nasmeši. „Sve će biti u redu, ne brinite, Andreju“, ponovi ona, kao da ga je hipnotisala.

Andrej klimnu, pomerivši glavu tromo i teško. Tužno se osmehnuo. Kad je krenuo kroz hodnik, osetio je da ga ona posmatra.

Maša ne ume da kuva, reče on u sebi. *Ne može da podnese kuvanje*. Bio je siguran da se ona plaši povratka kući, čiji je vlasnik manijak. Njihov zastrašujući Čigrojež*.

„On je mrtav“, već stoti put, kao da ubeđuje sebe, izgovorio je Andrej.

Najbolji Čigrojež je mrtav Čigrojež.

* Junakinja iz *The Tale of Mrs. Tiggy-Winkle* britanske autorke Beatriks Poter: jež koji stalno radi po kući i nešto posprema. (Prim. prev.)

MAŠA

Iz hodnika je čula tiho šuštanje. Tačnije, kao da zmija sikće. To su bili mama i Andrej, razgovarali su o nečemu. Teško je, doduše, nazvati to razgovorom: bio je to monolog.

„Ne dirajte moju ćerku“, histerično je siktala majka. „Vidite li do čega ste je doveli?! Bila je pod vašim neposrednim rukovodstvom, vi ste bili odgovorni! A vi samo o svojim romansama mislite!“ U rečima je naglašavala slovo „s“, pa se najviše čulo „sss“. „Napunili ste joj glavu pričama, umesto da juri kriminalca! Da više nikada – dobro me slušajte, nikada! – niste prekoračili prag moje kuće!“

Mama, želela je da kaže Maša, *ne plaći!* Kada se bojala da će se rasplakati, uvek je koristila velike reči. Jadna mama je volela i onoga koga su ubili, i ubicu. I ništa nije mogla da uradi sa sobom: bilo joj je potrebno žrtveno jagnje.

„Zabranjujem vam da se čujete sa Mašom! Vas dvoje ionako nemate ništa zajedničko, osim ovih vaših manijaka! Ali neću, ne želim, da ona opet s njima nešto započinje!“

Maša je polako prešla prstom preko šare na zidu. Čula je kako je o pod lupila torba koju je Andrej doneo iz bolnice: to jutro pakovao je stvari iz komodica u sobi i uz majčin pogled pun mržnje raspoređivao lekove po džepovima...

Na putu kući ona je ćutala, ali se u vazduhu toliko osećalo njeno neprijateljstvo da si gotovo mogao da ga sečeš na komade i prodaješ islamskim teroristima uz natpis „eksplozivno“.

Isto tako ćutke su ušli u stan: Maša je bacila kaput Andreju u ruke, izula se i odmah pošla u sobu da legne, uperivši pogled u turkmenski tepih. Tamnocrveni tonovi, geometrijski crtež plamenocrvene, crne i plave boje.

„Doviđenja“, tiho reče Andrej.

„Zbogom“, odsečno izgovori majka.

Voda u kupatilu je tiho kapala: *kap-kap-kap*. O kuhinjski prozor je udarala jesenja mesnata muva. Majka se izula i otišla u kuhinju, ne dižući noge s poda. *To uopšte nije njen hod!*, pomisli Maša i istog trenu odbaci tu misao, koja je bolno odjeknula u srcu. Ponovo je načuljila uši: napolju cvrkuće nepoznata ptica, kroz kapiju prolazi auto...

U poslednje vreme Maša je zapravo počela jako dobro da čuje. Jako dobro – ali selektivno. Samo one ukrasne tonove, koji ne navode na razmišljanje, poput muzike bez melodije.

Ona – devojčica koja je od detinjstva volela da mozga – prvi put u životu bojala se da misli. Bilo kakva misao automatski i u sekundi vodila je ka sprženom krugu u srcu, tačno u sredini. Bilo kakav predmet mogao je da je asocira na neku uspomenu. Bilo kakav deo pesme. Slika u časopisu. Fotografija. Da se ne bi prisećala, više je volela da čuje samo najosnovnije zvuke, kao ono kapanje ili zujanje muve. Ili da primećuje osnovne boje: nalik ovoj crvenoj ili plavoj na tepihu. Nikako ne treba da se mešaju! Evo, na primer – purpurnocrvena boja bila je opasna, skrivala je u sebi asocijacije. Ipak, najgore od svega bila je fotografija poginulog oca, koja je visila prekoputa. Oči na portretu, gledale su, Maša je znala, pravo u nju.

„Ne sad, tata“, prošaputa ona, sklopivši oči. „Sačekaj.“

ON

Šum mora. To je ono čega se sećao iz detinjstva. To nije bio zvuk koji je pratio kupanje s društvom negde na Krimu, ili koji se čuje dok prstima, drhtavim od hladnoće (Skloni se od vetra! Ma koliko više da te zovem da izađeš iz vode? Jel' hoćeš da se razboliš?), baš na plaži ljuštiš jaje ili grizeš, sa užitkom, sočni paradajz s juga i isisavaš sok, sklapajući oči od sreće i od sunca.

Ne, neumoljiv kao Ravelov *Bolero*, TAJ talas je nadolazio odnekud duboko u glavi, povećavao se, zaglušujući sve druge zvuke, i nestajao uz prasak, tamo gde se belelo čisto neravno dečje čelo. A misao, došavši u dodir sa stvarnim svetom, krila se iza tog moćnog večnog šuma.

U stvarnom svetu, maćeha je ispred njega mahala svojom haljinom: od prave svile, bela sa zlatnim cvetovima, široka suknja, uzak korset.

„Ah, đubre jedno! Lenja, ma samo pogledaj šta je tvoj sin uradio! Sve moje haljine...”

„Ovakve nikada ne izlaze iz mode“, tako je jednom rekla njena krojačica, dok je on prisluškivao iza vrata. Maćeha je stajala na stolici, a krojačica je na kolenima iglama pričvršćivala porub. E pa baš tu haljinu, zauvek modernu, on je isekao na lepe dugačke trake. Ako se okače na terasi i malo se sačeka vetar, može se dobiti predivna slika: zlatno na plavom.

Pored toga, isekao je i kratku crvenu haljinu. I sivu. I zelenu. Zelenu je ona naročito volela: savršeno joj je išla uz oči. A kraj je bio precrtan iz nekog francuskog časopisa koji je njegov otac doneo iz inostranstva, s još jedne konferencije. Maćeha je imala nestandardnu figuru – tako je ona to nazivala.

A domaćica, krupna Toma, jednom je coknula: „Ni dupeta, ni sisa... Na šta li se samo akademik upecao?“

„Ni dupeta, ni sisa“, govorio je i on. Ova fraza je za njega bila nešto apstraktno, ali je ona do te mere bila puna mržnje da je on istog trenutka osetio simpatiju prema Tomi i ponavljao je kao mantru još mesec dana.

Zapravo, Toma joj je samo zavidela. Mlada žena akademika imala je mnogo toga na šta bi muškarac mogao da se „upeca“: tešku kosu boje starog zlata i sivozelene oči, širom otvorene od oduševljenja (a za ushićenost joj je muž u poslednje vreme i te kako davao povod). Kad bi se maćeha smejala, pokazivala bi bele ravne zube i tankim dlanom sa bledoroze manikirom hvatala se za vrat, kao da pokušava da zadrži smeh tamo gde se on rađa – duboko u njoj. A kad bi slušala sagovornika, pretežno muškog pola, njena ruka pripijala bi se uz nežnu kožu dekoltea, i to nežno na nežnom bilo je veoma lepo. Ali dečak nije zavideo, kao Toma. On ju je jednostavno mrzeo. Snažno i bez razmišljanja. Onako kako samo deca umeju.

A maćeha je nastavljala da priča... Ali taj piskav i neprijatan zvuk, od kog se njeno tanko lice krivilo, nestao je, potisnut talasom, njegovom snagom, hukom i gromovitim praskom: tone vode razbijale su se o pustu obalu njegovog usamljenog detinjstva. Maćeha je ustuknula: njemu se učinilo da su je dotakle slane kapi. I tada se pored njega pojavio otac: sed, u svilenom kućnom ogrtaču sa resama. Pogledao je – ne u pravcu sina, već malo pored. Prateći njegov pogled, dečak je ugledao velike makaze, koje su bile okrenute ka njemu. Opet je

Darja Dezombre

pogledao oca, a on ga je zbunjeno i istovremeno razdraženo posmatrao. I baš taj pogled, u kom nije bilo ni nežnosti ni saosećanja, dete nije moglo da izdrži: zavukao se još dublje u ćošak i počeo da plače.

Zato što je on oca – voleo. Snažno i bez razmišljanja. Onako kako samo deca umeju.

ANDREJ

Jeftina novogradnja predstavlja san svakog imigranta. Jednosoban stančić: dotrajao i bezličan. Nameštaj su činili očigledno najnoviji komadi iz *Ikee*, uz bedne pokušaje da se unese toplina pomoću zidnih kalendara sa mačićima. Andrej je otvorio kuhinjske ormariće: neke konzerve, jedan tanjir, nekoliko viljuški i kašika, jedan lonac. Sudeći po zagorelom dnu, lonac je korišćen i umesto tiganja. Čak je i njegov poprilično momački način života bio bolje organizovan. Na vidnom mestu na stolu nalazila se šarena i evidentno skupa knjiga: *Zlatni kulinarski recepti*, francuska Provansa. Bilo je jasno da knjigu niko nije čitao. Andrej ju je otvorio na sredini. „Bujabes“, izgovorio je neobično ime koje je pisalo ispod jarke fotografije, zbog koje je šefu policije odmah počela da ide voda na usta. „Majčinu dušicu oprati, osušiti i odvojiti listove... U bujon dodati ribu: tunu, barakudu, file raže, lososa...“ Andrej proguta pljuvačku i završi sa čitanjem, tokom kojeg je saznao da su neizostavni deo bujabesa krutoni sa *ruj* sosom. Nakon što je još jednom osmotrio siromašnu kuhinju, postalo mu je zaista žao nesrećne devojke, čije se slobodno vreme svodilo na čitanje egzotičnih recepata dok jede kajganu direktno sa dna lonca. Andrej zatvori knjigu i vrati se u sobu.

Devojka je ležala na podu, uredno, kao da se i posle smrti trudila da izgleda pristojno. Imali su sreće: da su došli koju nedelju kasnije, već po mirisu se ništa ne bi činilo urednim, ma kako da je jadnica ležala. Telo je pronašla drugarica preminule devojke, koja je imala ključeve. Od trenutka kad je Tanja nestala, drugarica je ponekad dozvoljavala sebi da u „ničiji“ stan dovodi udvarače. I danas, za vreme pauze za ručak, došla je s „obožavaocem“, kako je sama rekla, razmazujući jeftinu maskaru po okruglom dobronamernom licu.

„Ali ko bi joj to uradio? Zbog čega?“, uz suze je govorila drugarica u predsoblju. „Bila je stvarno dobra osoba, čak je mačke na ulici sakupljala i smeštala ih u azil.“

Andrej baci pogled na „obožavaoca“ – bucmastog momčića s rupicama na obrazima, koji je, izgleda, bio skroz potišten. I jedva se suzdržao da mu, kao znak muškog saosećanja, ne klimne glavom: teško da će dečko u skorije vreme biti raspoložen za spontan seks sa – Andrej je proverio u dokumentima – Ljudmilom Kiseljovom, kaskirkom iz supermarketa *Kopejka*.

„Može li sad?“, nestrpljivo je cupkao mladi nepoznati veštak, ali je Andrej odmahnuo glavom i još jednom čučnuo pored tela.

Belog, naročito u kontrastu sa tamnim prekrivačem. Krupna devojka, na prvi pogled na telu nije bilo skoro nikakvih povreda. Na nogama je bilo nekoliko starih posekotina, ali je Andrej bio skoro sasvim siguran kako su nastale: takve je i on sâm imao na licu. Tup brijač kao brz pokušaj za doterivanje. Neprimetna modrica na članku. I ono glavno – na vratu je bila ravna tamnoplava linija. Strangulaciona asfiksija, jasno je i bez patologa.

„Neki čvrst kanap“, potvrdio je njegovu misao veštak. „Znaš, kao u Turskoj, 'sultanova milost'.“

„Šta?“, upitno ga pogleda Andrej.